

Leven lang leren en kansengelijkheid

Emancipatie en ongelijkheid
Via welke stappen bewerkstelligen we het kantelpunt?

Verslag transitiegesprek 23 april 2021

Agenda

1. introductie de TransitieMotor door Jelleke de Nooy van Tol
2. moment reflectie aan de hand van een vraag
3. spreker Masha Trommel (project vaderschapsverlof)
4. spreker Gijs van Rozendaal (project integrale kindcentra)
5. gesprekken
6. reflectie

1. Introductie de TransitieMotor

De TransitieMotor is een beweging die de transitie versnelt, onder meer door zichtbaar te maken hoeveel organisaties en initiatieven al op weg zijn naar een sociaal rechtvaardige en ecologisch gezonde samenleving in Nederland. De transitiegesprekken blijken een goed instrument om over de 'paden' heen van elkaar te leren en mensen en initiatieven met elkaar te verbinden.

Let op! Op 30 april vieren we een jaar DeTransitieMotor met een interessant evenement. Meer info daarover vind je op de website, <https://www.detransitiemotor.nl/een-jaar/>
Je hoeft je niet aan te melden; gebruik de daar vermelde links.

2. Uitnodiging tot reflectie

Rosa geeft aan dat we allemaal, op weg naar het tipping point, een lange adem nodig hebben, om te kunnen omgaan met alle tegenwerking en tegenvallers die we in het proces tegen komen. Het punt is: er verandert nooit iets zonder weerstand. De vraag is; wat doe jij om de energie, die in weerstand zit, te gebruiken om door te gaan, om de oplossingen die je ziet en wilt aandragen te versterken?

Een paar reacties op die reflectie

- Je krijgt nooit de juiste opdracht, want die is al geframed. Dat is lastig; als je in mediator-termen gaat denken, dan positioneer je je als moderator van een proces

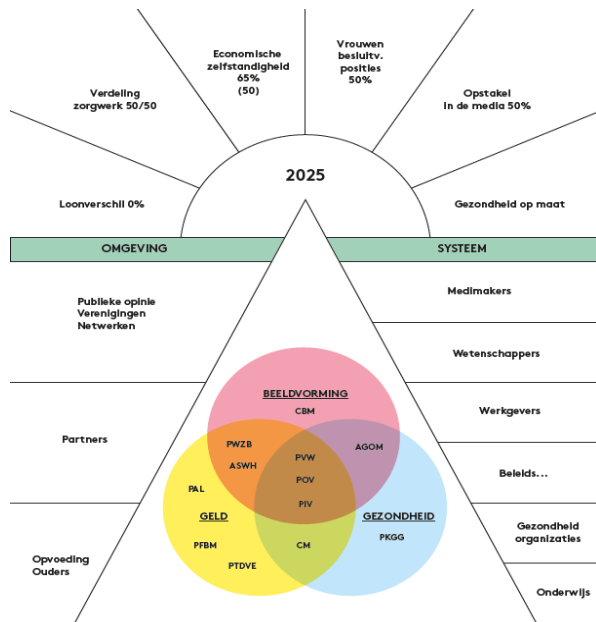
- Geweldloze communicatie heeft me enorme geholpen; degene met wie je het niet eens bent meekrijgen
- Plaatje van DRIFT (transitiecurve): de lijn die naar beneden gaat, is voor bestaande macht heel demotiverend. Uit een oogpunt van mediation: probeer niet onnodig vijanden te maken!
- Energietransitie is belangrijk voor ons allemaal, maar wordt vormgegeven door een kleine invloedrijke groep. Dat is lastig te veranderen.
- Er is wel weerstand. Dan het grotere plaatje schetsen; datgene waar we allemaal heen willen verbindt.
- Ik probeer open gesprekken te voeren. En werkt dat niet dan ga ik niet proberen weerstand te "breken", maar probeer ik er iets naast te zetten, samen met gelijkgestemde mensen.
- Ik heb het volgehouden omdat er een wenkend perspectief is, een mogelijk toekomst die veel mensen willen. Dat inspireert.
- Open organisaties met autonomie voor initiatief zijn prettig en nodig. Voorbeelden zijn dTM en XR. Deze organisaties staan ook open voor inbreng vanuit de eigen bubble.
- Logisch krijg je geen geld als je anders denkt dan wordt je veelal niet met open armen ontvangen en zeker niet gefinancierd.
- Probeer de communicatie zo te maken, dat het over *wij* gaat

3. Masha Trommel, Women Inc.

Women Inc. (stichting, 20 mensen) en waar we voor staan

Toenmalig (2003) minister de Geus zei "de emancipatie is volbracht!" (alleen mannen en allochtone vrouwen nog) . Kortom, we hoefden niets meer van de overheid te verwachten; dus paktten we de handschoen zelf op. We begonnen met 10.000 euro en richtten Women Inc. op; we zijn slechts 50% financieel onafhankelijk.

Vergeleken met wat er internationaal gebeurt missen we een *family friendly policy* in NL. Dus is onze aanpak: *Don't fix the women, but fix the system!*

Hierboven: Theory of Change: horizon doelstellingen en een formule voor hoe we verandering bewerkstelligen

- financiële positie
- loonkloof
- zorg-werkverdeling
- beeldvorming in de media
- kinderopvang
- verdeling in de top

Integrale/systemische aanpak noodzakelijk

- Onderzoek & stakeholderanalyse
Onderzoek, bijvoorbeeld naar onbekendheid van invloed van hormonen op gezondheid. Dat is bij vrouwen anders dan bij mannen
- Integrale aanpak
360-gradenbenadering
Multi-levelaanpak – macro (overheid) – meso(stakeholders) – micro (individu/ huishouden)
- Stakeholderstrategie
Verbinden voorstanders
Bedienen tegenstanders. De tegenstanders meenemen in het proces. Bijvoorbeeld VNO-NCW en VVD meekrijgen in vaderschapsverlof: what's in it for them?
- Vertaling naar campagnes
Lobbycampagne, werkgeversstrategie en publieks campagne. Aandacht krijgen m.b.v.invoedrijke personen zoals Maxima, bijvoorbeeld bij congres gender & gezondheid. Politieke beïnvloeding, met plaatje kinderwagen.

Hoe gaan we de *tipping points* realiseren?

Succesvolle tipping points waren:

- Gender & gezondheid
- Loonverschil
- Quotum voor beursgenoteerde bedrijven
- Vaderschapsverlof van 2 dagen naar 6 weken

Dit is redelijk succesvol gebeurd bij het project vaderschapsverlof, in een kabinetsperiode van 4 jaar, dat is best snel. Vaderbetrokkenheid is beter; vaderschapsverlof is ingevoerd.

Hoe?

- Rutgers Foundations en Stichting Bernard van Leer hebben gefinancierd (dus privaat, zonder betrokkenheid overheid)
- Internationale vergelijking (we weten niet wat er buiten onze visserij gebeurt)
- Vaderschapsverlof: een beeld geven van hoe wij denken dat dat eruit kan zien
- VNO meekrijgen; werkgevers benaderd, degene die voor liepen. Wat levert het op voor de werkgever? Reframen naar opbrengst voor de werkgever.
- Wet die we gerealiseerd hebben: de wens hoorden we helemaal niet van die vaders.
- *Businesscase* doorgerekend! Het zou de samenleving 4 miljard kosten, daarom waren werkgevers en regering tegen. Er was echter niet meegerekend wat de opbrengsten zouden zijn als de vrouwen gingen werken. Dat kon niet in kaart gebracht worden; zelf uitgezocht en gedeeld met de politieke partijen. Toen ging D66 het zelf uitrekenen. Na 6 jaar zou break-even point komen dat het ook wat oplevert. Belangrijk dus om die businesscase door te rekenen.

Wat waren succesfactoren?

- Doel helder, dat helpt
- 360 graden hadden we binnen het kernteam; kind, man, en vrouw perspectief.
- Helderheid over wat het oplevert voor de hele samenleving! Het maatschappelijk middenveld was voor.

Hoe krijg je financiering voor dit soort dingen?

- Gedifferentieerd om kritisch te blijven.
- Deel van overheid; OCW (empowerment vrouwen), of SZW.
- 100 vrouwen schenken 1000 per jaar
- Goldschmeding: versneld inclusiviteit op de werkvloer

Hebben jullie belangrijke structurele strategische partners? En hoe is jullie relatie ten opzichte van mannenemancipator?

Loesjeposter: "verschil moet er niet zijn; verschil moet je maken." Dat wordt hier top gedaan door Women Inc.

4. Gijs van Rozendaal, PACT voor Kindcentra

Al ruim 10 jaar hiermee bezig. Eigenlijk willen we dat ieder kind naar de opvang kan, dat zou een generieke ondersteuning moeten zijn.

Ons ideaal was duidelijk, namelijk kinderen die op een plek kunnen zijn om te leren, te spelen, te sporten en niet op verschillende 'opvang' plekken waar hun vriendje dan net niet zit. Die droom van brede talentontwikkeling was het fundament.

Driedeling in aanpak :

- praktijk: pilots
- kennis: ervaringen delen
- maatschappelijk debat t.b.v. duurzaam

We hadden geen ervaring met lobby maar het moet gewoon werken: inclusief. Het was heel groot, maar we begonnen klein.

7 stepping stones

- Steeds weer naar nieuwe en andere coalities; soms markeer je dingen met stip op de horizon.
- Je kunt je enorm inzetten en van alles bedenken, maar ook er op vertrouwen dat dingen je toevallen!
- Schooltijden veranderen, ook voor scholen prettig want die zaten met tussentijdse opvang; bioritmemodel.
- Kerngroep ouders, adviesraad onderwijsbesturen.
- 60% van de scholen heeft al een 5-gelijke-dagen-model.
- Als je wilt wat wij willen dan moet je toegangsrecht hebben dan kun je gaan werken aan doorgaande ontwikkelingen
- BSO's zijn niet interessant voor scholen om te investeren.
- Impact van Ina Brouwer als voorzitter kinderopvang; zij is oud-tweede kamerlid.
- Breed platform: MKB NL, vakbonden, VNO-NCW: hoe zou je het nu eigenlijk willen?

- Dutch design: integrale kind centra waar kinderen leren, spelen, etc. onderwijs was passief – maar door stip op de horizon toch er zelf ook baat bij.

Kinderopvangfonds 2013 was een moment dat we twijfelden of we door moesten gaan, want IKCs wordt een begrip, maar het onderwijs stakte. We maakten gebruik van synchroniciteit, erop vertrouwen dat dingen je toevallen. Een kopgroep van wethouders ontstond (vanwege decentralisatie jeugdzorg). Onderwijs had een te grote *workload* – kopgroep onderwijsbestuurders. Kopgroep van jeugdzorg bestuurder. Kindzorg 2020: krachtige beweging van 4 besturen.

Toen: Platform Integrale Kindcentra. De coalitie werd heel breed. Bestaande uit vertegenwoordigers van ouders, vakbonden, sectororganisaties, NOC-NSF, cultuureducatie, 25 organisaties, GGD, Jeugdgezondheidszorg.

De Regiegroep stelde: het draagvlak is zo breed, het moet wettelijk verankerd worden. Politiek, juridisch, en hoe we gefinancierd (willen) zijn (privaat of overheid of PPP?)

Dit heeft Gijs van Rozendaal in een boek gezet, met als doel aanbieden aan Mariëtte Hamer (SER) in een groot congres. Niet bevragen op verschillen, maar op wat verbindt.

Frenk van der Linden zorgde voor een motie in de kamer. Asscher was voor: er werd een taskforce ingesteld die met voorstellen komt voor samenwerking kinderopvang en onderwijs. Die Taskforce nam veel uit het boek over - dit was veelbelovend!

Maar....niets kwam in het regeerakkoord. Daar was ik ziek van (zegt Gijs).

Vervolgens evaluatie: wat wij willen, dat kan gewoon. Waar zat onze zwakte?

Inzichten bij de evaluatie:

- Onvoldoende werkgevers aan boord
- Er zat weerstand bij de ambtelijke top OCW
- De tweede kamerleden hebben geen invloed - partijleiders wel
- Nieuwe actualiteiten en praktijk
- Kinderopvang was een publieke en private mix. En toegankelijkheid moet publiek geregeld worden.

Nieuwe aanpak

- Captains of industry – platform van arbeid: gedachtegoed gedeeld met de werkgevers: kinderen hebben werkende ouders.
- Ambtelijke top werd steeds meer geïnteresseerd. Toen bleek dat 25% van de scholen al actief bezig was kindcentra te vormen; 75% was ermee bezig.
- Daarnaast wetenschapstafel gevormd – die aantoont dat het werkt

Wat hielp:

- Actualiteiten in het nieuws
- Toeslagenaffaire

- Cronacrisis (VVD zag de samenwerking met kindcentra niet zitten; die wilden commerciële kinderopvang; door corona draaiden ze bij)

Afgelopen jaar, naar nu:

- DG OC&W: werkgroep vanuit het kabinet , 4 scenario's uitgewerkt
- D66 wil 6,5 miljard investeren (VVD 700 miljoen); iedereen wil nu investeren
- SER gaat eerste week mei 2021 met een advies komen
- VVD, PvdA, GL, zijn nu mee. Gijs als adviseur.
- Eigenlijk moet je steeds kijken: waar zit het momentum?

Ik denk dat we nu succes boeken door de toeslagenaffaire en de coronacrisis (niet door de inhoud, maar het valt dus wel in een mooi putje)

Links

- <https://avs.nl/netwerk/publicaties/integrale-kindcentra-handboek-voor-directeuren-en-bes-tuurders/>
- <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Integrale-kindcentra-en-brede-scholen>
- <https://arbeidsmarktplatformpo.nl/anders-organiseren/anders-organiseren-en-integrale-kindcentra>

5. Gesprek

- Jan Maarten Fernig: leest het boek De Papillon; boodschap: fingerspitzengefühl ontwikkelen
- Het gaat ook over gevoeligheden: waar zijn mensen gevoelig voor? Antwoord: achterlopen bij de rest van de wereld
- Je moet altijd een baten en kosten analyse doen: wat kost het de maatschappij? SEO; Stichting Economisch Onderzoek, maatschappelijke kosten baten analyse
- Politiek; daar lopen we tegen aan. Hoe doe je nou die lobby? Er zijn zoveel initiatieven, maar die worden niet ondersteund!
- Ik hoorde Masha zeggen dat alle signalen ervoor pleiten, logischerwijs zouden de partijen er in mee moeten gaan. Zou je ook geen rekening moeten houden op het irrationele deel waar ook onderdeel uitmaakt van dergelijke processen? En hoe zou je dat dan kunnen doen?
- Volgende week komt er een OESO rapport uit met landenexamen NL. Daar wordt NL aan de tand gevoeld m.b.t. flexibilisering van de arbeidsmarkt en wat dat oplevert aan ongelijkheid: ook kinderopvang. NL loopt achter. Kabinet moet zich wel iets aantrekken van de OESO. Dus zorg dat je dan klaar zit met je lobbyboodschappen.
- Ze tellen de lange termijn impact niet mee. Planbureau rekent alleen maar plannen door voor 4 jaar, niet langer.

- Er is altijd toch weerstand, ook al is het zo'n goed plan. Venture capital (die geïnvesteerd heeft in commerciële kinderopvang) is tegen want die gaan hun marktaandeel verliezen en die gaan gewoon echt tegenwerken.
- Sommigen zijn tegen, vanuit ideologie. bijv. CDA. Trendbreuk; angst voor staatsopvang; angst dat keuzevrijheid weg zou gaan; ondermijning van 't gezin. Dus: je moet je echt verdiepen in de ideologie van de ander.

In de onderstroom zijn er ook dingen aan de gang!

- Golfbewegingen pakken
- Golfbeweging creëren, kan alleen als je weet wat in de onderstroom speelt
- "Het ging in golven". Doet me denken aan veerkracht-transitiemodel van Ambassadorwise
- Weerstanden = informatie over een stroom! Die kun je vertalen naar hoe je stappen verder kunt zetten.
- Zoeken naar waar de steun zit voor het nieuwe geluid...
- Als het structureel wordt, dan heb je het over publieke domein, overheidsmiddelen. Willen we dat? Inclusiviteit en toegankelijkheid!

N.B.

- Rene visser : 6 april komt 'de mythe van de staatsschuld' uit van Stephanie Kelton. Zij laat zien dat het paradigma van de huidige financiële wereld kan veranderen.
- Wat betreft Brede welvaart, Platform Duurzame en Solidaire Economie zou kunnen leren van wat IKC doet: beter structureel en onderzoek laten doen en aantonen wat de verwachte impact is van een initiatief.

Tot slot:

- Er is niet een manier. Dat is vervelend want dat betekent dat we altijd zullen moeten zoeken; en het is fantastisch want dat betekent dat de mogelijkheden oneindig zijn.
- Belangrijke en heel relevante thematieken in de huidige tijd. Transitiedenken daarbij toepassen essentieel. En ook het aspect momentumkansen.
- Wat heeft dit mij gebracht? Bevestiging, van wat ook uit eerder transitiegesprekken kwam, dat we voor de omslag echt vier dingen moeten doen: integraal aanpakken, op alle drie niveau's, gebruik maken van onderstroom en de golven, politiek tijdig betrekken, koplopers (die wel maatschappelijke steun krijgen, maar nog geen overheidsondersteuning) de norm maken.